

לשוויון
וזכויות
אדם **זילת**

פרויקט צו חירום מבית מכון זילת

סיכום כנס החורף

ינואר-מרץ 2023

תוכן עניינים

3 הפרויקט
5 צו חירום בכנסת
6 צו חירום בזירה הציבורית
8 החוקים
13 השפעות רחב
14 נספח

פרויקט צו חירום נולד מתוך הבנה שישראל מצויה כעת במשבר הדמוקרטי החמור ביותר בתולדותיה.

מאז הקמתה, עסוקה ממשלת ישראל ה-37 ללא הרף בהצעת ישראל ממצב סף-סמכותני אל עבר דיקטטורה של ממש. בדוח **דמוקרטיה לכאורה: מצב המשטר בישראל** מיוני 2022 התריע מכון זולת כי ישראל מעולם לא הייתה מוכפת של דמוקרטיה ליברלית, וכי לאורך שנים, ובפרט מאז כהונתו השנייה של נתניהו ב-2009, התרחשו בה תהליכים שחזקו היבטים סמכותניים באופי המשטר. כעת, לאחר שהחלה כהונתו השלישית של נתניהו כראש ממשלה, אנחנו עדים להמשכם המואץ של התהליכים הללו, באמצעות ניסיונות להחלשה שיטתית של שומרי הסף ובראשם של מערכת המשפט. מהלכים מסוכנים אלה עוררו את אחת מתנועות המחאה המרשימות, הנחושות והגדולות ביותר בהיסטוריה הישראלית.

מדיניותה של ממשלת הימין הנוכחית, ובפרט השינויים שהיא מבקשת לקדם במערכת המשפט, הושפעו משמעותית ממעורבותם של ארגוני חברה אזרחית בימין, ובפרט של פורום קהלת, שהוביל וניסח את חוקי המהפכה המשטרית. שר המשפטים יריב לוין אף הודה להם באופן ישיר כשהציג את הצעות החוק לציבור בינאר.

בעקבות היוזמות ההרסניות של הממשלה, כפי שהן באות לידי ביטוי בהצעות החקיקה ובהסכמים הקואליציוניים, ואל מול חוסר הייצוג למחנה הדמוקרטי מחד, והגיבוי שמעניקים גופים כמו פורום קהלת מאידך, מכון זולת יזם את פרויקט צו חירום. במסגרת הפרויקט, חברות וחברי כנסת לשעבר, בעלי ניסיון פרלמנטרי עשיר, מגיעים לראשונה בצורה מאורגנת לדיונים בוועדות הכנסת, על מנת להשמיע את קולם אל מול ניסיונותיה של הממשלה לכונן מהפכה משטרית.

כוונה זו של הממשלה מבטאת באופן ברור ביותר בצבר הצעות חוק אשר יחד שואפות להחליש משמעותית את כוחה של מערכת המשפט ולאייץ את תפקידה כשומרת סף בהגנה על זכויות אדם. צעדי החקיקה הללו הוצגו יחד לראשונה על ידי שר המשפטים יריב לוין במסיבת עיתונאים ב-4.1.23, ובהמשך חלקים מתוכם הוגשו כהצעות חוק מטעם וועדת חוקה, חוק ומשפט, ביוזמתו של יו"ר וועדת החוקה חבר הכנסת שמחה רוטמן. להצעות החוק הנוגעות ישירות למערכת המשפט מצטרפות הצעות נוספות, שמטרתן לחזק את כוחה של הממשלה ולהגביל את כוחם של שומרי הסף האחרים, ולפגוע בדמוקרטיה ובזכויות האדם.

לפרויקט צו חירום מספר זרועות, הן בזירה הפרלמנטרית והן בזירה הציבורית. בוועדות הכנסת, ובפרט בדיוני וועדת חוקה, התייצבו חברי וחברות הכנסת לשעבר מצוידים בניירות עמדה מפורטים מטעם מכון זולת ובחומר רקע נוסף לדיונים. הם השמיעו את עמדותיהם בדיונים והופעותיהם צולמו ופורסמו בכלי התקשורת וברשתות החברתיות כדי להגביר את העיסוק הציבורי במתרחש בכנסת.

בנוסף, לצו חירום פעילות ציבורית ענפה גם מעבר לתקשורת ולרשתות החברתיות. חברי הכנסת והשרים לשעבר השתתפו בפעילויות שונות כגון פאנלים שבהם הרצו בפני הציבור, הפגנות ואירועים ציבוריים נוספים.

העצומה של צו חירום נגד המהפכה המשטרית פורסמה תחילה בעיתון הארץ, עם שמותיהם של 78 חברי וחברות כנסת לשעבר. בהמשך לכך הציבור הוזמן להצטרף לעצומה והיא הגיעה לכחצי מיליון חותמים וחותמות, אשר מהווים בכך את גוף המחאה הגדול ביותר בארץ של מתנגדי ומתנגדות המהפכה המשטרית.

104

חברי וחברות כנסת לשעבר נרתמו לפרויקט מ-23 מפלגות מכל הקשת הפוליטית:

ישראל בעליה

כולנו

כחול לבן

ליכוד

מרצ

קדימה

רע"ם-תע"ל

שינוי

תלם

תע"ל

תקווה חדשה

הליכוד

המחנה הציוני

המערך

המפד"ל

המרכז

העבודה

העצמאות

התנועה

התנועה הירוקה

חד"ש

יש עתיד

ישראל ביתנו

לפרויקט צו חירום שותפים כיום 104 חברי וחברות כנסת לשעבר, המגיעים מ-23 מפלגות שונות מכל הקשת הפוליטית. במהלך הכנס הראשון של הכנסת ה-25, בין ינואר למרץ 2023, הגיעו חברי וחברות כנסת לשעבר ל-34 דיונים בוועדות הכנסת. רובם דיונים בוועדת חוקה, חוק ומשפט הנוגעים לחוקי המהפכה המשטרית. בנוסף לוועדת החוקה הגיעו חברי הכנסת לשעבר לדיונים בוועדת חוץ וביטחון, בוועדה המיוחדת לענייני הצעירים, בוועדה המיוחדת לתיקון פקודת המשטרה, בוועדה המיוחדת לתיקונים בחוק יסוד הממשלה ועוד.

32 חברי וחברות כנסת לשעבר השתתפו בדיוני הוועדות, ונשאו 47 נאומים. חברי וחברות כנסת לשעבר הגיעו לדיוני וועדות הכנסת 93 פעמים.

32

**חברי וחברות
כנסת לשעבר
שהשתתפו בדיונים**

93

**פעמים
שחברי וחברות כנסת
לשעבר הגיעו לדיונים**

34

**דיוני ועדות
שחברי וחברות כנסת
לשעבר השתתפו בהם**

47

**נאומים של
חברי וחברות כנסת
לשעבר בדיוני הוועדות**

כהצי גיליון

חותמים וחותמות על עצמת צו חירום

עשרות

נאומים בהכנות

מאות

ראיונות בתקשורת

לחדר התקשורת של צו חירום

3

מודעות
בעיתונות הכתובה

2

וובינרים עם מעל
ל-10,000 צופים יחד

78

חברי וחברות כנסת לשעבר שחתמו
על מודעה שפורסמה בעיתון הארץ

17,000 נ.

חברים וחברות
בקבוצות הוואטסאפ של צו חירום

חוקת "הרפורמה המשפטית" שקודמה בוועדת החוקה, חוק ומשפט

הצעות אלה הוגשו בתחילה כ"מצע לדיון" מטעם יו"ר ועדת החוקה חבר הכנסת שמחה רוטמן, ומאוחר יותר, בהליך חריג, הוגשו כהצעת חוק מטעם הוועדה:

שינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

הרכב הוועדה לבחירת שופטים ישונה, כך שהיא תמנה 11 חברים: שלושה שופטים (במינוי שופטים לבית המשפט העליון ישבו בוועדה שלושה שופטים מבית המשפט העליון, במינוי ערכאות נמוכות יותר, ישבו בה שלושה שופטים שאינם שופטי עליון), שלושה נציגי ממשלה (שר המשפטים ושני שרים נוספים), שלושה חברי כנסת מהקואליציה ושניים מהאופוזיציה. בפועל, משמעות ההרכב המוצע היא שליטה מוחלטת של הקואליציה בהחלטות הוועדה.

בהמשך תוקנה הצעת החוק כך שאת שני המינויים הראשונים לשופטי עליון בכל כהונה תוכל הקואליציה למנות ללא צורך בתמיכת הגורמים הנוספים בוועדה, למינוי השלישי יזדקקו לתמיכת נציג/ת האופוזיציה, והמינוי הרביעי ואילך ייעשה בתמיכה הן של נציג/ת האופוזיציה והן של נציג/ת השופטים.

לעמדת זולת

פסקת ההתגברות והגבלת הביקורת השיפוטית על חוקים שאינם חוקי יסוד

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

התיקון המוצע הוא לקבוע תנאים מחמירים לביטול חוקים או הוראות חוק על ידי בית המשפט העליון (הרכב מלא של כל השופטים, רוב של 80% מכלל השופטים, והגבלת הביקורת השיפוטית על חוקים רגילים רק למקרים בהם ישנה חוסר הלימה מהותית בינם לבין חוקי היסוד) ולהכניס פסקת התגברות ברוב של 61 חברי כנסת. למעשה: הכנסת תוכל לחוקק כל חוק, גם אם הוא פוגע באופן ברור בזכויות אדם.

לעמדת זולת

חסינות חוקי יסוד מביקורת שיפוטית

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

ההצעה קובעת איסור מוחלט על ביקורת שיפוטית על חוקי יסוד. זהו תיקון שיאפשר לכנסת לחוקק כל חוק שהוא, ללא ביקורת שיפוטית, ובפרט שתקרא לו "חוק יסוד". זהו פירוק מוחלט של המסגרת החוקתית, הרעועה ממילא, במדינת ישראל.

לעמדת זולת

חקיקה שהוגשה על ידי השר לוין אך לא קודמה בוועדות הכנסת

ביטול עילת הסבירות

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

באמצעות תיקון לחוק יסוד: השפיטה, תבוטל עילת הסבירות, ובכך יוגבל משמעותית כוחו של בית המשפט לבטל החלטות שלטוניות.

ביטול עצמאות היועצים המשפטיים

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

ההצעה קובעת במפורש ברירת מחדל לפיה כל שר הוא היועץ המשפטי של עצמו ומשרדו. כך, עצה משפטית שתינתן לשר לא תחייב אותו, ולא יהיה בה כדי לשנות את המצב המשפטי עבורו. השר יהיה רשאי לדחות את העצה המשפטית ולפעול בניגוד לה, ולקבוע בעצמו את עמדת המשרד שתוצג בפני כל מי שבידו סמכות שפיטה על פי דין. בכך מאבדים היועצים המשפטיים את סמכותם ותפקידם החשוב כשומרי סף.

לעמדת זולת

חקיקה שקודמה בוועדות שאינן וועדת החוקה

תיקון סעיף 6 לחוק-יסוד: הממשלה – "חוק דרעי"

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

תיקון סעיף 6 לחוק-יסוד: הממשלה הקובע את כשירות השרים, כך שתיאסר ביקורת שיפוטית על סבירות הכשירות של שרים או על כל היבט אחר של מינוי אדם לשר, למעט עמידתו בהוראות המצומצמות של הסעיף עצמו. התיקון פותח פתח לשחיתות ולחוסר שוויון, ומונע מבית המשפט לבצע את תפקידו בהגבלת הרשות המבצעת.

לעמדת זולת

חוק הנבצרות

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

ההצעה מצמצמת את הנבצרות של ראש הממשלה רק למקרים שבהם אי-מסוגלות פיסיית או נפשית תמנע ממנו למלא את תפקידו, וגם קובעת שהסמכות להכריז על נבצרות תהא נתונה רק בידי ראש הממשלה עצמו. במקרים בהם ראש הממשלה לא יוכל לעשות כן בשל נבצרות פיסיית או נפשית כאמור, תעשה זאת הממשלה, ברוב מיוחד של שלושה רבעים מחבריה. ככל שהחלטה התקבלה על ידי הממשלה בניגוד לדעתו של ראש הממשלה עצמו, תועבר החלטת הממשלה לאישור מליאת הכנסת, שיינתן ברוב מיוחד של תשעים חברי הכנסת, ורק לאחר אישור הכנסת תיכנס נבצרות ראש הממשלה לתוקף. ההכרזה תהיה החלטה פוליטית, ולא יהיו ביקורת שיפוטית או משמעות לעמדת הייעוץ המשפטי לממשלה. ההצעה פותחת פתח לשחיתות חמורה, ומאפשרת את כהונתו של ראש ממשלה גם כאשר הורשע בעבירות פליליות.

לעמדת זולת

תיקון לפקודת המשטרה – "חוק בן גביר"

התיקון של חוק זה פוצל לשני תיקונים נפרדים, מהתיקון העיקרי לחוק כך שתיקון אחד ביחס להכפפת המשטרה לשר לביטחון לאומי ומתן סמכויות לגבי עבודת המשטרה אושר, והתיקון הנוסף ביחס להכפפת מפכ"ל המשטרה עצמו לשר טרם נחקק באופן סופי.

(א) הכפפת המשטרה לשר לביטחון לאומי (תיקון 37 לחוק)

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

נקבע כי השר לביטחון לאומי יהיה ממונה על משטרת ישראל מטעם הממשלה, וכן נקבעה סמכות השר להתוות את מדיניות המשטרה ואת העקרונות הכלליים לפעילותה. בפרט נקבעה סמכות השר להתוות מדיניות כללית בתחום החקירות, כולל קביעה של סדרי עדיפויות עקרוניים בעניין משך הטיפול בתיקים (בהתייעצות עם היועצת המשפטית לממשלה, המפכ"ל והמופקדים במשטרה על נושא החקירות). החוק פוגע פגיעה אנושה בעיקרון השוויון בפני החוק ומאפשר לשר לביטחון לאומי להתוות למשטרה מדיניות של הפעלת כוח באופן בררני, גזעני ופוליטי.

(ב) הכפפת המפכ"ל לשר לביטחון לאומי (תיקון 39 לחוק)

סטטוס חקיקה:

המשמעות:

הצעה זו פוצלה מהתיקון לחוק שכבר עבר במליאה (תיקון 37). התיקון קובע את הכפפת המפכ"ל באופן ישיר לשר, ומעניק לשר סמכות לקבוע את זמני הטיפול בתיקים. הצעה נוספת זו תגביר עוד יותר את הסכנה לשימוש מוטעו ופסול במשטרה ככלי פוליטי בידי השר.

[לעמדת זולת](#)

השפעות רוחב של המהפכה המשטרית

בנוסף לניירות העמדה הנוגעים לחוקים עצמם, צוידו חברי הכנסת לשעבר גם בניירות המנתחים את ההשפעות הרחבות שיהיו למהפכה המשטרית בשני הקשרים: השלכותיה על זכויות נשים וההשפעות שיהיו לה על בריאות הציבור.

במושב האחורי: המהפכה המשטרית מסיגה לאחור זכויות נשים

נייר עמדה שנכתב ע"י עו"ד רעות גלבלום סוקר את השפעותיהם מרחיקות הלכת של השינויים המתוכננים במערכת המשפט ושל צעדים נוספים של הממשלה על מעמדן של נשים. החקיקה להחלשת מערכת המשפט תעמיד את אזרחיות המדינה מול שוקת שבורה אם וכאשר יועלו הצעות חקיקה הפוגעות בזכויותיהן היסודיות לחופש ביטוי, לשוויון, להליך הוגן, לחיי משפחה, לחופש תנועה וכן לבחור ולהיבחר. כמו כן, צעדים נוספים מאיימים לפגוע בזכויותיהן ובמעמדן של נשים: הפחתת הייצוג של נשים במוקדי קבלת ההחלטות, שינוי התבחינים לנשיאת נשק, סירוב הממשלה להצטרף לאמנת איסטנבול, תיקון חוק האפליה, ביטול נבחרת הדירקטורים, הרחבת סמכויות בתי הדין הרבניים ועוד.

[לנייר המלא](#)

דיקטטורה זה לא בריא: השלכות המהפכה המשטרית על בריאות הציבור

הנייר, שנכתב על ידי עו"ד ד"ר שלי קמין-פרידמן בשיתוף עם איגוד רופאי בריאות הציבור, מציג את השפעותיה האפשריות של הרפורמה, ככל שהיא נוגעת לכוחם של יועצים משפטיים ושל בג"ץ ככלי המאזן את החלטות הממשלה, ואת האופן שבו הפגיעה באיזון זה מסכנת את בריאות הציבור. הנייר מדגיש את תפקידו של בג"ץ כגוף המרכזי המאפשר לנפגעים מהחלטות שלטוניות להביע את עמדתם, את התפקיד של סמכות בג"ץ בביסוס אמון הציבור במדיניות השלטונית, את הסכנה בהחלשת שומרי הסף המגינים על בריאות הציבור ואת הסכנה בהחלשת הסולידריות החברתית, החיונית ליישום מדיניות בריאות הציבור.

[לנייר המלא](#)

176,162

משתמשי אינסטגרם

·

1,034,825

משתמשי פייסבוק

נחשפו לתכני צו חירום ברשתות

תכני צו חירום ברשת קיבלו:

20,546,896

חשיפות

3,652,413

צפיות וידאו

2,335,558

אינטראקציות

מכון זולת פועל לקדם מדיניות של שוויון וזכויות אדם
ולשקם את הלגיטימיות של שיח זכויות האדם בישראל

נשיאה | זהבה גלאון
מנכ"לית | עינת עובדיה

כל הזכויות שמורות לזולת - לשוויון וזכויות אדם ©

zulat.org.il